

Организација “Етно-култ”

Проф. д-р Миодраг Календар
Хаџи Ристиќ

- ЖИВОТ И ДЕЛО -

Струга, 2006 година

Издавач: Организација “Етно-култ”

Наслов: Проф. д-р Миодраг Хаџи Ристиќ - живот и дело

Уредник: Д-р Рубин Земон

Редакциски одбор: Оливера Мишева, Ана Ашталкоска, Никола Столев.

Лектор на воведот и предговорите: д-р Стојан Ристески

За издавачот: Д-р Рубин Земон

тираж: 15 примероци

CIP - Каталогизација во публикација

Народна и Универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”

Скопје

929 Хаџи Ристиќ М.К.

*Проф. д-р Миодраг Календар Хаџи Ристиќ: живот и дело/
[уредник Рубин Земон], - Струга : Етно-култ, 2006 - 2 св. (460; 480) ; 21 см*

ISBN: 9989-9602-4-0 (т. 1)

ISBN: 9989-9602-5-9 (т. 2)

1. Земон Рубин

а) Хаџи Ристиќ, Миодраг Календар (20. н.)

COBISS.MK-ID 64097802

В о в е д

На 9 мај 2006 година проф. д-р Миодраг (Календар) Хаџи Ристиќ, ќе слави 81 година од неговиот живот. Во неговиот животен век стекнал многу искуства и преживеал многу настани. Преку неговиот живот и судбината на неговата фамилија, може да се виде и трагичната историја и судбина на македонскиот народ.

Идејата да се објави вакво издание се роди пред неколку години во разговор помеѓу професорот д-р Хаџи Ристиќ и уредникот. Целта на изданието е на едно место да се соберат и да се објават документите што се значајни за животот и делотото на д-р Хаџи Ристиќ, како и неговите трудови, настапи во јавноста, рецензии, промоции итн.

Македонската и пошироката јавност многу малку знае или недоволно знае или, пак, погрешно знае за научната дисциплина етнологија во Македонија и на Македонија, која во другите земји, меѓу кои и во соседните, е една од базичните национални хуманитрани науки. Причините за ваквата состојба во Македонија можат да се најдат на повеќе места, но сепак една од главните се историско-политичките фактори и нивното влијание во и околу Македонија.

Животната приказна на Миодраг Хаџи Ристиќ и неговото поблиско и пошироко семејство е една животна типична приказна за македонскиот народ. Историските прилики и неприлики во и околу Македонија значајно влијаат и се пресликуваат во животот на неговото семејство, односно преку историјата на неговото семејство може да се претстави и историјата на Македонија во XX век. Професорот Хаџи Ристиќ многу често вели, па дури и го има објавено, како дел од својата генеологија, дека „од се што е машко во семејство, досега никој не починал на постела, сите се убиени и се надевам дека ќе се најде некој чесен Македонец да ме убие и мене”.

Веројатно, ваквото животно искуство има свои последици и во неговиот професионален живот, кој остроумно, без “влакна за јазикот” смело и цврсто, како што и самиот вели “како шарпланински пес што фаќа за врат, а не за нога”, се соочува со проблемите и во неговиот професионален живот, но и во неговите научни ставови за многуте проблематики.

Токму поради тоа и се решивме да го издадеме ова дело, кое има симболичен тираж, но кое ќе биде распределено во избрани места за чување како сведоштво за едно време, за сегашните и за идните генерации, кои ќе се интересираат да ја дознаат и оваа вистина за Македонија.

Документите што се презентирани не се собрани од некои архиви или библиотеки, туку се од личната архива на д-р Хаџи Ристиќ, кој ги собирал во неговиот живот. Меѓутоа, некои од документите и текстовите што се поврзани со него или создадени од него за време на неговата работа во Институтот за фолкор и во Народниот музеј на град Скопје, кога беа побарани од него, му беше кажано дека во архивите нема материјали од периодот кога тој работел, бидејќи тие исчезнале, односно биле поплавени од поплавата во есента на 1962 година. Меѓутоа, познато е дека просториите и архивата на Фолклорниот институт беа на III кат во зградата над

кафеаната “Метропол”, односно под Етнолошкиот музеј, додека пак просториите на Народниот музеј на град Скопје, беа во зградата од поштенската работилница над “Св. Спас”, односно до Мустафа - пашината џамија, на вториот кат. За да биде трагедијата уште поголема, некои од трудовите, пишуваните материјали и фотографии, можат да се наслутат и сретнат во објавени трудови од други автори, без при тоа да се наведе изворот.

Од личната архива се селектирани документите и текстовите за кои со професорот мислевме дека треба да се најдат во едно вакво издание. Другите документи, текстови, фотографии, аудио и видеозаписи ќе бидат депонирани во Државниот архив на Македонија, но и ќе бидат прикажани на интернет веб - страница, што, исто така, набргу ќе биде објавена.

Документите и текстовите во ова издание се во нивната изворна форма. Тие се поделени во неколку области односно поглавја. Во првото поглавје се презентирани биографски документи што се поврзани со животот на Миодраг Хаџи Ристиќ, разни одлуки, решенија, дописи, ставови и коментари. Наредните поглавја се документи од неговата работа во Институтот за фолклор и во библиотеката на Етнолошкиот завод при Филозофскиот факултет, во Народниот музеј на град Скопје и Железничкиот музеј во Белград. Најголемото поглавје се однесува на неговата библиографија, а после тоа следат хеморетеката (извадоци од печат) и записи (осврти) и изводи од содржините на некои книги што се прочитани од професорот.

Редакцијата не ги коментира документите што се издадени, бидејќи сака да му остави на читателот, сам да извлече заклучоци од нив. Ставовите што се искажани во документите се лични ставови на професорот д-р Хаџи Ристиќ.

На крајот би сакале да му заблагодариме на Издавачот организацијата “Етнокулт”, каде што професорот Хаџи Ристиќ е член на претседателството од основањето, која го прифати издавањето на оваа публикација, за разлика од неприфаќањето од страна на Македонското етнолошко друштво, кое сеуште не може да ги надмине личните недоразбирања и суети внатре во членството, спротивно на професионалноста и значењето на звањето етнолог. Посебна благодарност до колешките- етнологи Оливера Мишева и Ана Ашталкоска, кои педатно и совесно ја средуваа граѓата и напишаа соодветни осврти за тематските поглавја. Голема благодарност на Заводот за заштита на спомениците на културата и музеј Охрид и неговиот директор г. Јордан Трца, како и на почитуваните колеги Јорданка Матова и Гоце Ангеличин-Жура, кои несебично и колегијано ни овозможија работа во нивните работни простории, при средувањето на материјалот. Исто така, голема благодарност до Центарот за поддршка на невладиниот организации- Струга, која ни даде дел од логистичка поддршка за реализација на овој проект.

Охрид, 05 Март (Прочка) 2006 година

Уредник
Д-р Рубин Земон

Животниот пат на проф. д-р Миодраг Хаџи Ристиќ

Фамилијата Хаџи Ристиќ води потекло од местото Калис, денешна јужна Албанија, кои, од познатите историски причини, некаде при крајот на XVII век, мигрирале во етничкиот предел Погора во источните планински падини на Шара. Според кажувањата на народот од 23 села помеѓу Тетово и Вратница, Ѓорѓија од Калис, бил единствениот којшто од османлиските власти имал право да носи оружје како претставник на народот во органите на власта.

Еден од подоцнежните предци бил познатиот народен учител (даскал) Пано, кој оставил познати траги во тогашното печалбарство широм Балканскиот Полуостров, но и подалеку, дури до Египет.

Ристо, којшто бил калаџија во Тетово, бил и голем верник, па негова животна цел била да го посети Христовиот гроб во Ерусалим. Во тоа време (средина на XIX век), според кажувањата, на аџилак во Ерусалим се одело само пешки. Забрането било за одење да се користи било кое превозно средство, ниту, пак, да се јава коњ. Така, Ристо калаџијата патувал 37 дена пешки на аџилак, и ја добил титулата “аџија”. Ристо и неговата жена Митра од Бачовци имале 10 деца од кои 4 женски и 6 машки. Тие во меѓувреме се преселиле во Скопје.

Еден од синовите бил Ѓорѓи, познат како Ѓоко. Поради познатите историско-политички причини во Македонија при крајот на XIX век и почетокот на XX век, Ѓоко заминува на печалба дури во САД, на западните делови кај Карпестите Планини, каде што работи во цементарницата “Портланд” цели 9 години. Кога се вратил во Македонија, повторно оди повеќе пати на сезонска печалба во Влашко. Во 1914 се оженал за Миља од Топорковци, по потекло од Тетово, преселени во Скопје. Во нивниот брак се родиле децата: Бранко, Павлина, Коста, Наталија, Миодраг (Мишо) и Љубиша. Ѓоко и Миља Хаџи Ристиќи имале своја фурна, подоцна нивната работа прераснува со 5 фурни и имале ортачки еден млин наречен “Косово”, прво на вода, а подоцна на струја.

Еден од браќата на Ѓоко е Спирос Хаџи Ристиќ, кој завршил училиште во Швајцарија и во Багдад. Во Отоманскиот Уриет (Парламентот) бил еден од политичките соработници. По поделбата на Македонија во 1913 година и после Првата светска војна, Спирос Хаџи Ристиќ во два мандата е избран за градоначалник на Скопје, а потоа и за пратеник и сенатор во парламентот и Сенатот на Кралството Југославија како активист на радикалната странка. Во политичките пресметки во 1938 година Спирос Хаџи Ристиќ е убиен на улица со револвер од доселеник од Србија Младен Јоџиќ.

Од широката фамилија Топорковци една од тетките на Миља, мајката на професорот Хаџи Ристиќ, е и Ана омажена за Никола Бунев, кои имале два сина и четири ќерки. Една од ќерките е Мара. Македонската трагедија на поделби, според интересите на големите сили од овој период најдобро може да се опише преку семејството Буневи, во кое едниот син, Борис, станува бугарски политичар и го достигнува рангот на генерален секретар на ВМРО, а другиот син, Лазо, станува капетан на кралската војска на Југославија. Ќерката Мара, мажена за бугарски

офицер за време на Првата светска војна, бездетна, се разведува и живее во Софија. Лошата политика на големосрпската власт кон македонското население, особено од началникот на полициската безбедност Велимир Прелиќ, беше причина ВМРО во Софија да донесе одлука тој да биде ликвидиран. За извршител на одлуката, со ждребка, бил одреден Борис Бунев. Мара Бунева, понесена од народна песна “Сестра кани брата на вечера”, му вели на Борис дека таа ќе ја земи крвнината, бидејќи нема пород и не планира да има, а Борис треба да гради свое семејство. Мара се доселува во Скопје и живее во куќата на своите роднини Миља и Ѓоко Хаџи Ристиќ, без да им каже за нејзината мисија. Преку сестрата на Ѓоко, Мара Хаџи Ристиќ, наставничка во женското стручно училиште, Мара Бунева се запознава со Велимир Прелиќ, со кого се зближува и Прелиќ стекнува доверба кај неа. Меѓутоа, во јануар 1928 година, на кејот од десната страна на Вардар, Мара Бунева со пиштол пука и го убива Прелиќа. Себе се ранува, се напива отров и во болница починува, без да ѝ се знае каде ѝ е гробот. Овој настан во семејството на Ѓоко и Миља Хаџи Ристиќ донесло многу неприлики, дури закани за ликвидација, но, откако се воспоставило дека тие немале никаква врска со атентатот, биле поштедени. Меѓутоа, подоцна за време на окупацијата на Македонија во Втората светска војна, овој настан и сместувањето на Мара Бунева во куќата на Ѓоко и Миља Хаџи Ристиќ, ќе го спаси семејството од интернација во Србија, од страна на бугарските власти.

* * *

Миодраг (Мишо) Хаџи Ристиќ е роден на 9 мај 1925 година во Скопје, во познатото “Маџар Маало”. Основно училиште и петти клас гимназија учи во Скопје. Како напреден младинец, кој не бил член на Српски клуб ни на Љотиќевци “збораши”, станал член на младинската комунистичка организација - СКОЈ. Кон крајот на ноември 1941 година, во фурната на Ѓоко доаѓаат и железничари, кои патуваат со возовите помеѓу Скопје и Ниш и пренесуваат некакви документи (пропаганден материјал) со комунистичка содржина. Преку еден од работниците во пекарата се раскажувало дека е фатен некој висок партиски раководител Македонец и дека престои провала и хајка на комунистите. Групата на младинци бегаат преку тогашните окупациони граници во Тетово, патувајќи со малото вовче до Радушa, а од таму заедно со другите беганци, меѓу кои и Евери, бегаат меѓу Лешок и Варвара. Од Тетово заедно со големиот комунистички активист Александар Радосављевиќ- Цале се префрлуваат до Елбасан, со нив бил и некој учител Томо. Таму останал до март 1942 година, кога се враќа во Скопје и преку неговиот роднина Борис Бунев се обидел да се запишува во гимназијата во Софија. Меѓутоа, како комунистички активист, не бил примен и се враќа во Скопје, каде работи во фурната на таткото Ѓоко и “хлебарското здружение”, до септември 1943, кога започнуваат бомбрадирањата на Скопје од страна на американските бомбардери. Во јануари 1944 година една бомба паднала во куќата на “Кара-Даг Маало”, каде што биле членовите од семејството: стрикото Милан, братот Љубиша и тројца соседи. По закопот на стрикото и братот, Мишо Хаџи Ристиќ, на повеќе наврати, се обидува со група младинци да оди партизан. Успева конечно да им се

приклучи на партизанските одреди во септември 1944, пред капитулацијата на Бугарија. Веднаш е испратен на првиот партизански интендански офицерски курс во с. Лисиче, Велешко. По завршување на курсот, испратен е за интендант во болницата во Горно Врановци, во седиштето на Главниот штаб на НОВ и ПОМ.

По ослободувањето на Велес, а подоцна и на Скопје, болницата ја преселува прво во Велес, а потоа во Скопје. Со зголемувањето на ослободената територија и со развојот на борбите за конечно ослободување на Југославија, се зголемуваа и надлежностите на Мишо Хаџи Ристиќ со санитетското одделение на V југословенска армија. Така стигна до болницата-одморалиштето во Охрид и по одлуката за демобилизација и довршување на образованието на крајот на 1945 беше демобилизиран.

По завршувањето на гимназијата во државната реална гимназија “Цветан Димов” (подоцна “Јосип Броз Тито”), се запишува на Електро-техничкиот факултет во Белград. Меѓутоа, на 4 февруари 1949 година во Скопје, од страна на еден “ментално пореметен” Арнаутин е убиен таткото Ѓоко Хаџи Ристиќ. Мишо се враќа во Скопје да продолжи со студирањето на техничките науки. Меѓутоа, од страна властите, поточно од страна на Крсте Црвенкоски, и “планските студии”, не му беше дозволено да продолжи со техничките науки, туку беше одреден да студира етнологија, со кои студии раководеше проф. Бранислав Русиќ. За време на студиите се вработува и во Етнолошкиот завод, при Филозофскиот факултет и Фолклорниот Институт на НР Македонија, прво во одделот за народен јазик и книжевност со шефот Крум Тошев, а подоцна, по одвојувањето на овој оддел во Институт за македонски јазик “Крсте Мисирков”, во одделот за народен живот и обичаи.

Во 1950 година Хаџи Ристиќ се жени со Јелица Неранџиќ, со која граѓански брак склучи во Белград, а црковен во приватниот стан во Скопје од страна парох Михајло, подоцнежниот архиепископ на Македонската Православна Црква. За овој склучен црковен брак и подоцна крштевањето на синот Никола, Хаџи Ристиќ имаше политички реперкусии од страна на власта.

Во Фолклорниот Институт работи од 1951 до 1955 година, а потоа е избран за директор на Народниот музеј на град Скопје, каде што го раководи и одделот за етнологија и НОБ, од 1955 година.

На 29 мај 1956 дипломира на Филозофскиот факултет, група етнологија, на тема “Валавиците во Подгора-Долен Полог”.

Во 1957 година е назначен и за хонорарен книжничар во библиотеката на Етнолошкиот завод. На 23 февруари 1957 година поднесува и пријава за докторски студии и одбрана на докторска теза на тема: “Валавичарството во Македонија и во соседните области”.

Работата како директор на Народниот музеј на град Скопје ја посветил на збогатување на музејската збирка со етнолошки експонати, како и обработка и систематизација на експонатите. Истовремено се превземени активности за документирање на активностите на скопските партизански одреди во НОВ. Една од преломните случки во оваа институција била потребата за претставување на културното богатство на Македонија во Брисел. Била донесена политичка одлука да

се симне оригиналната фреска “Упокоение Богородично” од црквата Св. Пантелејмон во Горно Нерези и таму таа да се изложи. На ваквата одлука се спротистави директорот на музејот Миодраг Хаџи Ристиќ, за што следуваа реперкусии од различни видови, сѐ до негово разрешување од функцијата.

По разрешувањето од функцијата директор на Народниот музеј на град Скопје во 1960 година, се преселува во Белград по покана на Светозар Вукмановиќ-Темпо и работи во Сојузот на Синдикатите на музејските друштва на Југославија. Тука работи 3 месеци, а при крајот на 1960 година е избран за кустос во Железничкиот музеј на ЈЖ во Београд, на кој подоцна станува управник и директор.

За време на службувањето во Железнички музеј ги продолжува неговите постдипломски студии и истражувања за докторската дисертација, која ја работи и брани на Филозофскиот факултет, а подоцна на Природно-математичкиот факултет (ПМФ) во Скопје. Новото работно место му помогнало да истражува, за темата на неговата дисертација и надвор од Југославија, ширум Европа, со што го збогатил неговиот докторски труд. Во комисијата за одбрана на дисертацијата, беа избрани, во тоа време, најемитнените етнологзи во Југославија: д-р Бранислав Русиќ од Универзитетот во Скопје, д-р Мирко Бајрактаревиќ од универзитетот во Белград, и д-р Бранимир Братаниќ од Универзитетот во Загреб. Комисијата ја оцени докторската работа како успешна и му ја предложи на Наставничкиот совет на ПМФ во Скопје на јавна одбрана, на 4 декември 1965. Дисертацијата јавно се одбрани на ден 29 декември 1965 година, со што Миодраг Хаџи Ристиќ, стана доктор по етнологски науки. Треба да се нагласи дека за истражувањата и пишувањето на докторската работа, Хаџи Ристиќ не добил никаква помош, ниту финансиска ниту логистичка од државните институции, ниту пак поединци, за што никому не му бил должен.

За време на работење во Железнички музеј д-р Хаџи Ристиќ со современи методи и музеолошки знаења во тоа време ја средуваше музејската граѓа и поставка, архивот, како и библиотеката на Југословенските Железници (ЈЖ). Организираше преку 80 изложби во земјата и странство, бројка што е тешко достижна за музејските работници во светот.

Во неговите чести патувања по странските музеи, на многу пати ја забележувал неправилната презентација на Македонија и македонските културни вредности. За еден таков пример, ни го раскажуваше д-р Миодраг Хаџи Ристиќ, е во музејот “Народите на светот” во Ленинград (денешен Санкт Петербург), каде што една женска носија од Дебарската Жупа, била претставена во посебна витрина со натпис “Народна носија од западна Бугарија”. За тоа тој напишал протест во книгата за впечатоци. На тоа реагираше тогашниот амбасадор на СФР Југославија во Москва Лазар Мојсов, со коментар: “Што ти треба ваков скандал?”. За тој случај бил повикан и на сослушување во Втората управа на Сојузното Министерство за внатрешни работи на Југославија.

За прославата “100-години македонски железници” директорот на Институтот за национална историја, Љубен Лапе, на состанокот на организационот одбор на дирекцијата на МЖ, изјавил дека ИНИ располага само со 5 документи за

македонските железници и дека нема што да се објави. На ова д-р Хаџи Ристиќ се нафатил дека тој лично со лични средства ќе донесе 5555 документи, само ако се работи на тоа, и да се барат документите по странските архиви, почнувајќи од Солун, преку Цариград, Софија, Будимпешта, Виена до Визбаден. Оваа ветување д-р Хаџи Ристиќ, со лична средства и со долга и макотрпна работа, ја остварил и резултатите можат да се видат преку изложбата, каталог, документарните филмови и книгата “Историја на Македонските железници”, каде што д-р Хаџи Ристиќ е еден од авторите и уредник.

Слична задача на д-р Хаџи Ристиќ му е поставена од страна на директорот на ЈЖ да напише монографија “Тито и железничарите”, со налог да напише дека Јосип Броз Тито сакал да биде железничар. Во периодот по Титовата смрт, култот кон Тито, се докажуваше на разни рационални и нерационални начини, па се сакало да се прикаже дека Тито бил близок со сите општествени структури и група на луѓе. Меѓутоа, не постоел никаков документ дека Тито сакал да биде железничар и д-р Хаџи Ристиќ не можел да напише такво тврдење. Поради тоа тој бил предвремено пензиониран на 58-годишна возраст, како и исклучен од СКЈ и од Сојузот на синдикатите, “по сопствено барање”, како што налагале тогашните непишани правила за исклучување. Во расправиите и заканите од страна на Анте Раштегорац, еден од поранешните комесари на злогласниот Голи Оток, Хаџи Ристиќ во полициската станица Стари Град, го предаде личниот револвер, за да не направи непромислен гест, а по пензионирањето си го повлече оружјето.

Во средината на 80-тите години на XX век се роди иницијативата за повторно отварање на етнолошките студии во Скопје, за што д-р Хаџи Ристиќ беше повикан за професор. За жал тогашните услови налагаа ваквите студии на почеток да бидат само за III и IV година при катедрата за географија, на ПМФ, а подоцна да бидат 4-годишни студии, но како Завод за етнологија, при Институтот за географија. Најблаго речено, нечовечките односи и нестручноста во Институтот за географија, омаловажувањето и намерите за влијание на некомпетентите кадри во наставната програма и за студиите по етнологија, придонесе проф. д-р Хаџи Ристиќ, по 4 години да се повлече од професор на студиите по етнологија на ПМФ.

По враќањето во Скопје, проф. д-р Хаџи Ристиќ е доста активен во општествениот живот, особено во Здружението на етнологите на Македонија и во Сојузот на борците на Скопје, каде беше претседател на секцијата во два мандата.

Од страна на Заводот за заштита на споменците на културата и Музеј-Охрид, беше повикан програмски да ја уреди и реализира етнолошката поставка што беше планирана во обновената “Куќа на Робевци”. За жал, од чудни и ступидни причини, објектот којшто единствено може да биди само етнолошка поставка, стана археолошка, а за таква поставка може да послужи било кој објект.

Нешто слична интрига, овој пат лична, е случена во 1994 и 1995 година, кога проф. д-р Хаџи Ристиќ, со негово залагање и негова идеја, успеа да воспостави соработка со организацијата “Чувари за земјата” (Earthwatch) од Сан Франциско, за проект за претставување на културните вредности на Македонија, во соработка со Републичкиот завод за заштита на спомениците на културата. Од страна на

финансиерот “Чувари на земјата” од Сан Франциско, САД, проф. д-р Хаџи Ристиќ, беше назначен за раководител на проектот. Меѓутоа, по една година работа, еднострано и самоиницијативно, д-р Хаџи Ристиќ, е отфрлен од проектот од страна на РЗЗСК на Македонија. Трагедијата да не биде само лична, туку и општа, доволен е фактот што до ден-денешен, после 10 години, нема никаков резултат од новите координатори на проектот, ниту пак се слуша било каква информација до каде е работата со овој проект.

По враќањето од Белград, една од главните и најуспешните истражувања на проф. д-р Хаџи Ристиќ, е на проблематиката Балканските Египќани. На оваа тема е еден од поставувачите на темелите на научната теза за доаѓањето и постоењето на популација од Египет на Балканот.

Проф. д-р Миоград Хаџи Ристиќ има објавено повеќе десетици статии и интервјуа во печатот, настапувал на повеќе радио и ТВ емисии, со што ја афирмирал науката етнологија со неговото мото “Народ без обичаи и традиции, нема минато, а народ без минато нема иднина”. Во неговиот фонд во Архивот на Македонија, можат да се најдат снимените материјали, на аудио и видео касети, како и многуте негативи сликани со неговите квалитетни фотоапарати, низ светот.

Како еден од најголемите успеси на д-р Хаџи Ристиќ, тој го смета едуцирањето и на некој начин да влијае во животот на 5 етнологи коишто денес се доктори по етнолошки науки, односно може да ги нарече негови студенти, асистенти, па и “духовни синови”, наследници со кои може да се гордее: д-р Весна Петреска, д-р Мирјана Мирческа, д-р Љупчо Неделков, д-р Зоранчо Малинов и д-р Рубин Земон.

Во 2000 година на професорот Хаџи Ристиќ му се случува сообраќајна незгода, поточна една кола со непознати таблони, а со тоа и извршители, го удира од позади, и професорот паѓа на глава. Во чудни околности медицинската документација од неговото превземање од страна на службата за хитна помош, исчезна, со што се изгуби можноста да се поднесе кривична пријава и гонење против непознат сторител. Од оваа “сообраќајка” на професорот му се општетува видот за 99%, така да ја изгуби способноста да чита и пишува самостојно, а со тоа и неговата творечка работа полесно згаснува, и покрај превземените 3 ласерски операции на очите, една во Софија и две во Нови Сад. На ден 1 ноември 2005 година неговиот син Никола почина во Сан Франциско, САД, од тешка болест, така да како директни потомци на професорот Хаџи Ристиќ се внуците Пирс Рајт и Елизабета, кои живеат во Сан Франциско, САД со нивната мајка Лори. Денес сите деловни дејности ги врши преку неговиот внук/сестричник Никола Столев, кој е ополномошен да делува на негово име.

Животниот идеал и мисија на проф. д-р Миоград Хаџи Ристиќ, биле и е, запоставената наука од општествените и политичките фактори и од неразбирливи и преразбирливи причини, **етнологијата**, да го добие своето право и заслужено место нашата држава.

ПРЕДГОВОР

за оставината на д-р Миодраг Хаџи Ристиќ од неговата работа во Институтот за Фолклор *Марко Цепенков* - Скопје од 1951 до 1955 година

Д-р Миодраг Хаџи Ристиќ работел во Институтот за фолклор од 1951 до 1952 година како хонорарен службеник и од 1952 до 1955 година како редовно вработен службеник- асистент, а во исто време бил и вонреден студент на Филозофскиот факултет на студиите по етнологија. Во текот на овој период бил ангажиран како асистент во Одделот за народна книжевност (кој подоцна се оддели како посебен Институт за македонски јазик) и Одделот за народен живот и обичаи.

Најголемиот дел од оставината ја сочинуваат: годишни и тримесечни извештаи за неговата работа во Институтот, решенија и службени белешки од Институтот за одобрени теренски истражувања и извештаи изготвувани после секое реализирано теренско истражување. Овие документи детално ги образложуваат теренските активности во рамките на Институтот на д-р Миодраг Хаџи Ристиќ и неговите соработници на различни места низ Македонија: Полог (Горни, Долни и Подгора), Берово, Скопска Црна Гора, Овче Поле, Крива Паланка, Осоговија, Кратово, Злетово, Куманово, Железник, Прилеп, Крушево, Битола, Охрид, Свети Николе, Кочани, Винаца, Штип, Радовиш, Струмица, Кичевија, Дебарско Поле и Дебарска Жупа, Гевгелиска и Дојранска околина итн. Некои од наведените места ги посетил повеќепати, а работел и како придружник асистент на странски истражувачи во Македонија, како што се американските истражувачи професорите од Харвард универзитетот Лорд, Ланд и Роберт Тери, како и германските истражувачи Ернест Арнт и Вернер Бехман, кои снимаат документарен филм.

Во овој период од неговата работа д-р Миодраг Хаџи Ристиќ истражувал теми од народната книжевност на различни етнички заедници во Македонија; теми од "народен живот и обичаи", особено животен циклус или обреди на премин; теми од материјална култура, особено за направите на воден погон, валавичарството итн. Соработувал и со другите оддели на Институтот, се занимавал со снимање и обучување на вработените за снимање на магнетофон, фотографирање, дешифрирање, библиографирање на објавените народни песни; подредување, заведување, нумерирање, како и набавка на книги за библиотеката на Институтот; набавка на електрични и технички материјали за потребите на Институтот; подготовка на фотолабораторија итн. Меѓу документите се среќава и изготвен годишен план на работа од Одделот за народни обичаи и игри, кој содржи планирани годишни активности, теренски истражувања и средување на собраните материјали, понудени теми на истражување, потребен технички материјал и потребен буџет. Од кореспонденцијата се среќаваат и две молби до Институтот за неплатено отсуство заради подготвување на дипломскиот испит, како и дел од кореспонденцијата меѓу д-р Миодраг Хаџи Ристиќ и директорот на Институтот за фолклор што се однесува на средување на теренските материјали после престанокот на работа на д-р Миодраг Хаџи Ристиќ во Институтот.

PREDGOVOR

za ostavinata na d-r Miodrag Haxi Risti} od negovata rabota vo Gradski Muzej Skopje

D-r Miodrag Haxi Risti} e izbran za direktor na Narodniot muzej na skopska okoliya na 01. dekemvri 1955 godina. Pokraj ovaa funkcija, vo muzejot rabotel i kako kustos i rakovoditel na etnolo{kiot oddele.

Ostavinata od ovoj period vo negovata kariera soдр`i: Molba za konkurirawe na objaveniot konkurs za direktor na gradskiot muzej, koja soдр`i i negova biografija; zaklu~ok od Narodniot odbor na Skopska okoliya za nazna~uvawe na Miodrag Haxi Risti} za direktor na Narodni muzej na skopska okoliya; molba za prenazna~uvawe vo novo zvawe; `alba protiv re{enieto spored koe e unapreden vo pripravnik-kustos i `alba za revizija na re{enieto, odnosno barawe za dobivawe zvawe- kustos so stru~en ispit. Vo 1958 godina dobiva re{enie kako upravnik na Narodniot Muzej i zvawe - kustos и platna grupa. Me|u dokumentite se sre}ava i edno re{enie so koe se odobruva plateno otsustvo od 2 meseci zaradi rabota na doktorskata disertacija. Vo prigovorot na zapisnikot, odnosno re{enieto za izvr{enata revizija na finansiskata i materijalnata rabota vo Narodniot muzej na grad Skopje se protestira protiv re{enieto za revizija i se obrazlo`uvaat spornite to~ki {to se odnesuvaat na patni tro{oci za kongresi, sobranija i sovetuvawa na vrabotenite, kako i razli~ni rabotni aktivnosti vo ramkite na muzejot.

So potvrdata od 29. februari 1960 godina d-r Miodrag Haxi Risti} e prezemen od Narodniot muzej na grad Skopje na barawe od Sojuzot na muzejskite rabotnici na Jugoslavija pri CV na Sojuz na Sindikati na Jugoslavija.

Предговор

За оставнината на д-р Миодраг Хаџи Ристиќ од неговата работа во Железнички музеј

Од својот работен век од 55 години проф. д-р Миодраг Хаџи Ристиќ дваесет и три години ги поминува во Железничкиот музеј во Белград, од 1960 до 1983 година. Во делот за Железничкиот музеј се наоѓаат повеќе лични документи: решение за неговото вработување како кустос во Железничкиот музеј по негова желба во 1960 г., за неговото напредување во работата, решение за неговото преминување во Секторот за печат и пропаганда во 1961 г., решение за заменувањето на управникот на Железничкиот музеј 1965 г., молба за конкурирање и решение за неговиот избор за управник или директор на Железничкиот музеј, Заводот за новинско-издавачка и пропагандна дејност 1968 г. Има документи за негово наградување од музејот за добро извршените задачи во 1979 и 1983 г., писмо до Железничката штедно кредитна задруга од 1970 г., преставка до Основната организација на СК Заводот, преставка до Советот на Заводот, писма до Милош Константинов и до Етнолошкиот музеј во Скопје. Постои и изјава до Комисијата на ОК СКС Савски Венац во врска со Никодија Пауновиќ. Во 1983 г. поднесува барање за предвременно пензионирање, кое му е прифатено и одобрено и во 1984 г. оди во предвремена пензија. Железничкиот музеј му праќа благодарница за работата во оваа организација во 2000 г.

Што се однесува до неговата дејност и ангажмани постојат документи за соработка со железничките училишта на мрежите на ЈЖ, изработени потсетници за историјата на Југословенските железници и за револуционерното минато на железничарите на Југославија, за учеството во работата на 17-тата комисија на Меѓународниот музејски комитет ICOM во Будимпешта и извештај за престојот во Будимпешта. Од изложбената дејност се истакнуваат тематската изложба во реконструираниот оклопен воз на Врховниот штаб на НОВ и ПО во Ужице 1961г.; I и II изложба на сликари железничари во 1963 и 1965 г. во Белград и во Нови Сад (насловни страни од каталозите), потоа I и II меѓуклупска изложба на фотографии во Фото-клубот „Железничар“ во Белград во 1964 и во 1965 г. (насловни страници од каталозите), IX меѓународна ликовна изложба на железничарите во Белград 1969 г. (има насловна страница од каталогот). Во истата година реализира и изложба по повод 50-години на КПЈ и железничарите на Југославија од која има каталог, а во 1973 г., во соработка со ЖТП Скопје, во Музејот на град Скопје приготвува изложба „100 години железници во Македонија“ за која има каталог, ЖНОВ 1941-1945 – изложба од 1978 г., која освен во Белград патува, и во Бар, Ниш, Приштина и Скопје и изложбата Партизанските железници на Југославија која исто така патува, во Гдањск, Прага, Москва, Будимпешта – има каталог на англиски јазик издаден во Гдањск во 1979 г., насловна страница од каталогот на полски јазик во 1977 г. во Прага и каталог на српско – хрватски јазик. Има и каталог од постојаната постановка во Железничкиот музеј во Белград. Во овие изложби се јавува како автор, изготвувач на каталози и фотографии.

Во делот за Железничкиот музеј се наоѓаат и повеќе необјавени текстови за различни теми, како: за борбата на железничарите во Романија, првата железница на територијата на Бугарија, за железничките несреќи, за одликувањата на железничарите,

предлог за илустрирана монографија за железниците во Македонија, за музеолошките помошни средства во Железничкиот музеј во Белград, предлог научен проект „Изградбата и придонесот на железницата во Македонија на развитокот на Скопје“, за јубилеите на Македонските железници, писмо до директорот на Македонски Железници и резиме – “Железниците во Македонија некогаш и денес”. Овие текстови се работени во периодот од 1963 - 1998 г. Тука има и дел од дискусијата на Првото собрание на друштвото на конзерватори на Србија, текст на германски јазик „EISENBANSMUSEUM DER JUGOSLAVISCHEN EISENBAHNEN IN BEOGRAD“ – За Железничкиот музеј во Белград од 1966 г., како и Словото што го одржал на погребот на проф. др. Бранислав Русик во 1971 г.

Како вработен во секторот за печат и пропаганда објавува многу статии во повеќе весници. Во овој дел се прикажани статии објавени во „Железничке новине“ од 1963 - 1976 г. на теми: за Денот на востанието на народот на Македонија; за пругата Гостивар-Кичево, за пругата Белград - Бар, за 15-ти април - Денот на железничарите; за Железничкиот музеј во Белград во низот на јубилеи; за јубилејот на Сообраќајниот музеј во Будимпешта, осврт кон изложбата на железнички плакати и за изложбата „Како некогаш се патувало“, која гостувала од Прага во Белград. На темите: “Прва железничка пруга во Македонија”, „Дали сте биле во музејот на ЈЖ?“, “Нескршливите железничари” и осврт кон изложбата „Железнице и железничари у НОБ-у“ во Јајце објавува статии во „Сигнали“ - Краљево, 1963-1965 г. Во списанието „Пруга“ објавува написи за празникот на железничарите, за 50 - годишниот јубилеј на железницата и за новото лице на Железничкиот музеј. Во словенечкото гласило на љубителите на железницата „Mali Tir“ од Љубљана во 1971 г. објавува две статии: за Железничкиот музеј во Белград и за Железничкиот музеј и заштитата на спомениците. Во „Железничар“ објавува текст „Железничкиот музеј од Белград ја претставува изложбата „50 години КПЈ и железничарите во Југославија“, во годишњакот на град Белград објавува напис IN MEMORIAM за Драгољуб С. Јанковиќ - иницијаторот за основање на Железничкиот музеј и негов прв управник. Во „Комунист“ пишува за штрајкот на железничарите како значаен датум во историјата, во ГСП за музејот на подземната железница во Будимпешта, а во „Железнице“ за преуредувањето на Железничкиот музеј во Белград. Овие статии се објавени во периодот од 1969- 1975 г. Објавен му е и еден текст за Железничкиот музеј во Белград во полското списание „KRONIKA“ за историја на науката и техниката на полски јазик во 1959 г. Во „ZBORNİK `82“ од Музејот на работничкото и НО движење за Славонија и Барања од Славонски Брод му е објавен труд на тема „Локомотиве и кола партизанских железница Славоније 1941- 1945“. Сите овие написи се наоѓаат во овој дел посветен на Железничкиот музеј.

Во периодот од 1966 до 1971 г., во соработка со РТБ, има изготвено прашања и одговори за РТБ на интересни и популарни теми: “Која железничка станица во светот има најголем број колосеци?”, “Кој ја пронашол и од кога се употребува колата за спиење?”, “Какви и колку долги се железничките пруги во Југославија?”, “Кога и каде е изграден првиот железнички тунел?”, “Кога и каде е поставена првата пруга?”, “Кој ја пронашол и ја применил првата железничка возна карта?”.

Предговор за Библиографијата на Проф. д-р Миодраг Хаџи Ристиќ

Во својот богат работен век професор д-р Миодраг Хаџи Ристиќ има создадено повеќе трудови, што се објавени во повеќе разни стручни изданија и списанија, но и еден многу голем дел што досега не се објавени. Во делот што следи се претставени трудовите што професорот Хаџи Ристиќ ги има сочувано во неговиот фонд повеќето како необјавени ракописи, но делумно има и објавени, како и се претставени библиографските единици, во коишто можат да се најдат некои трудови.

Библиографијата е претставена по хронолошки редослед, и покрај тоа што таа може да се подели во повеќе тематски целини.

Од областа на **материјалната култура** содржани се следните необјавени текстови: “Динки во Блатец – Кочанско” од 1953 г., “Прилог за женските народни носии – Типови женски кошули” од 1953 г., “Динки во село Богомила на река Бабуна” од 1954 г., “Грнчарството во Македонија” од 1958 г., “Народна носија во Скопска Блатија” од 1959 г., “Материјална култура I – Занаетчиство” од 1987 г., “Предлог за реализацијата на изложбата на Текстилниот музеј на волнарскиот комбинат „Тетекс“ во Тетово” од 1988 г., plan za pri{uvawe na trud od 1989 godina so naslov: "Selski i gradski nakit vo Makedonija kaj Makedoncite i narodite i malcinstvata vo Makedonija." Vo 1992 godina se izdadani trudovite: "Ribarstvo i ribolov vo Polog" i "Rabu{ite vo Makedonija" vo Zbornikot Etnologija - izdanie na Muzejot na Makedonija; Trudot od 1994 godina: "Valavi~arstvoto vo Makedonija i sosednite oblasti od Balkanskiot Poluoostrov", {to e del od diseracijata na d-r Haxi Risti}, e tekst namenet za proektot so organizacijata “^uvari na Zemjata” (Earthwatch) - San Francisko, SAD, како што е и трудот “Nakit i nosii”. Za `al, od red nezrabirlivi ili prerazbirlivi pri~ini, kako {to napomenavme vo biografskiot del, ovie dva truda se isfrlija od proektot, ~ij avtor i nositel na proektot be{e d-r Haxi Risti}, otkako od strana na Republi~kiot Zavod za za{tita na spomenicite na kulturata ednostrano be{e otfrlen kako nositel na proektot. Во 1997 година во списанието “Културно наследство” XXII-XXIII, е објавен трудот “Валавиците во Полог-Подгора”. Од 1999 година интересен е ракописот “Специфичностите во исхраната кај Македонците”.

На теми од **духовната култура** се содржани овие необјавени текстови: “Обичаи животни околу раѓање, склапање брак и умирачка кај Мегленските Власи” од 1953 г., “Обичаи околу умирачка во Подгора – Долен Полог” од 1953 г., “Обичаи околу раѓање, склапање брак и умирачка во Осоговија” од 1953 г., “Обичаи околу склапање брак – женење и мажење во Прилепско, – битолско Поле” од 1954 г., “Обичаи околу раѓање во Прилепско – битолско Поле” од 1954 г., “Општествени обичаи – раѓање, свадба и умирачка во Среден Полог” од 1954 г., “Прилог за етномедицината од Балканскиот Полуостров” од 1959 г. Во 1997 година во списанието “Етнолог” бр. 6 е објавен трудот “Обичаи околу раѓање во Кичевија”.

Etnogeneza/ Balkanski narodi. Profesorot Haxi Risti} ima osoben interes vo oblata na etnogenezata na balkanskite slovenski i neslovenski narodi, kako i politi~kite priliki i statusot na Makedonija niz istorijata.

Trudot od 1987 godina so kritiki upatani kon op{testvenite, politi~kite i kulturnite faktori vo Makedonija, nosi naslov: "T'ga za jug i strav od vampiri".

Trudovi od 1988 godina so naslov: "Koi se sé doale na Balkanot, a sega se isklu~ivo site samo Bugari - Volgari!"; "Ekonomskiot `ivot na balkanskite narodi vo stariot vek"; "Bugari"; kako i tekstot za "Старобалканските народи".

Trudovi od 1989 godina: "Prilog za balkanskite narodi";

Trudovi od 1990 godina: "Preselbite na Balkanot"; "Od istorijata na Balkanskiot Poluostrov: Prilog za etnogenezata na Egip}anite vo Makedonija". Inicijativa za nau~no - istra`uva~ki proekt za etnogenezata na Egip}anite vo Jugoslavija.

Trudovi od 1992 godina: "Migracionite dvi`ewa na decata begalci od Egejskiot del na Makedonija i nivnite kolonii vo Vojvodina"; "Problemot na etnogenezata; Etni~kite promeni vo vojnite na Balkanot"; "Od mnogu kumovi makedonskoto ime }e dobie...!?" . Vo 1995 godina gi ima napi{ano statiite: "Има ли Етнологија во Р. Македонија?" и "Каде е етнологијата во Р. Македонија", а во 1997 година статија за старите цивилизации. Во 1996 година година неговиот труд "Прашањето на етногенезата на Египќаните во Македонија" има централно место во Зборникот на трудови за етногенезата на Египќаните во Македонија, за која во 1998 се напишани додатен научен апарат фусноти и предговор за превод на арапски јазик на Зборникот, кој, за жал, не се реализира. Од 1998 година е трудот со наслов "За прашањата околу јазикот". Од 2000 година има две интересни статии "Проблемот со етнонимите" и "Бугари".

Antropologija, etnologija i etnografija e trud od 1989 godina {to gi tretira teoriskite i metodolo{kite problemi na gorenavedenite poimi, objasnuvawe {to tie podrazbiraat i prou~uvaat kako i nivni srodni nau~ni disciplini.

Vo materijalite ima i predlog-sodr`ina za na~inot na podgotvuvawe na monografija na naseleno mesto kako osobeno va`en segment za istra`uvawata vo etnologijata.

Me|u drugoto, se zanimaval i so razni aktuelni op{testveni temi, a kako primer }e go navedeme trudot od 1994 godina: "Del od na{ata sovremenost - zakop ili kremacija".

Recenzii, mislewa, ocenki. Po barawe na razni institucii vo Makedonija i po{iroko, profesorot Haxi Risti} vr{el recenzii, odnosno daval mislewe za objavuvawe na razni ponudeni trudovi od razli~ni avtori, kako i recenzii za ponudeni predlog - proekti za izlo`bi vo muzeite. Vr{el recenzii i na ponudeni temi za doktorski disertacii, kako i recenzii za objavuvawe na disertacii, knigi i monografii od razli~ni avtori. Vo isto vreme bil anga`iran i vo promociite na trudovite {to gi recenziral, pa vo materijalite se nao|aat tekstovi od vakvite negovi aktivnosti. Bil ~len na redakciskiot odbor na zbornikot "Etnologija" izdanie na Muzejot na Makedonija.

Recenzija na barawe od Muzej na grad Skopje zaradi objavuvawe na trudovi vo Zbornikot na Muzejot.

Recenzija za referat na barawe od Institutot za Folklor zaradi u~estvo na avtorot na nau~en sobir.

Recenzii za trudovi na barawe na Republi~kiot Zavod za za{tita na spomenicite na kulturata zaradi objavuvawe vo spisanieto Kulturno nasledstvo.

Recenzii za spisanieto Etnolog, za zbornikot na Muzej na Makedonija, ocenuva~ki listovi za proekti finansirani od strana na Ministerstvoto za nauka na R. Makedonija, kako i drugi recenzii od poedine~ni trudovi i monografii.

I tekstovite od odr`anite promotivni osvrti se isto taka interesni da se objavaat vo edno vakvo izdanie, pa gi smestivme vo ova poglavje.

U~estvo na trkalezni masi, seminari i nau~ni sobiri:

Materijalite na d-r Miodrag Haxi Risti} so dr`at planovi za pretstavuvawe na negovite izbrani temi za u~estvo na nau~nite sobiri kako i celosni tekstovi na negovite pretstaveni temi

Vo 1990 godina u~estvuvaval na trkaleznata masa organizirana od Zdru`enieto na etnologite na SR Makedonija i vodil diskusija po povod referatot na d-r Milo{ Konstantinov so naslov: "Ulogata i zada~ite na etnologijata vo Makedonija kako op{testvena disciplina"; vo taa diskusija se istaknuva nezadovolstvoto od niskiot status na etnologijata.

Istata godina u~estvuvaval na nau~niot sobir na tema: "Folklorot i etnologijata na Mariovo i Meglen" so trudot: "Meglenskite Vlasi". Istata godina e pokanet da odr`i nau~no predavawe za etnogenezata na Egip}anite vo Jugoslavija - Kosovo.

Vo 1992 godina ponudil predlog do Institutot za nacionalna istorija za realizirawe na simpozium okolu Balkanot.

Istata godina u~estvuvaval na simpoziumot vo Subotica so trudot: "Obi~ai okolu `etva vo Republika Makedonija".

Vo 1994 godina Institutot za nacionalna istorija organizira me|unaroden nau~en sobir na tema: "Migracionite dvi`ewa i etni~kite promeni vo Makedonija od antikata do denes" na koj se pretstavil so trudot: "Prilog za etnogenezata na Egip}anite vo Makedonija".

Vo 1997 godina profesorot Haxi Risti} na simpoziumot organiziran od strana na Zdru`enieto na etnologite na Makedonija na tema "Migracionite dvi`ewa i etni~kite promeni vo Zapadna Makedonija", nastapi so trudot "Императивна изработка на етнологска карта на Македонците и Македонија". За жал, во списанието "Етнолог" бр. 9, каде што се објавија трудовите од споменатиот симпозиум трудот на д-р Хаџи Ристиќ, од неразбирливи или пак преразбирливи причини, не се објави, но овој труд сепак преку ова издание ќе ја здогледа светлината на јавноста.

Железници:

Трудови од областа на железничката проблематика се: “Из историје ЈЖ”, “Железнички музеј у Београду” од 1964 г. "Првите штрајкови на железничарите во источните железници во Македонија", напишан во 1982 година., како и “Локомотиве и кола партизанских железница Славоније, 1941-1945”. Неговиот интерес за оваа област е логична последица на неговата долгогодишна кариера во Железничкиот музеј во Белград.

Muzejska dejnost:

D-r Miodrag Haxi Risti} ima dolggodi{no iskustvo vo muzejskata dejnost kako direktor na Muzejot na grad Skopje i na @elezni~kiot muzej vo Belgrad. Negovite aktivnosti vo ovaа oblast prodol`uvaat i posle negovoto penzionirawe za {to svedo~at brojnite predlog-proekti, kako i recenzii za izlo`bi.

Predlog za izlo`ba do muzeite na SRM od 1988 godina so naslov: "Neslovenski balkanski narodi vo Makedonija".

Vo 1970 godina izvr{il otkup na delovi od `enska nosija od Podgora - Polog od negovata tetka Mara Haxi Risti}, koja ja ponudil na Muzejot na Makedonija, kade {to i denes se naoja.

Vo 1988 godina se anga`iral okolu otvorawe na specijaliziran tekstilen muzej vo Makedonija so ponuden predlog za realizacija na izlo`bata na tekstilniot muzej na volnarskiot kombinat Teteks vo Tetovo, vo koja glavniot akcent bi se dalo na narodnata nosija, po~nuvaj}i od ov~arstvoto, dobivaweto na volna, proizvodite od volna, do umetni~kata izработка na narodna nosija so narodni vezovi.

Vo 1992 godina bil pokanet da odr`i zbor pri otvoraweto na izlo`bata na tema: "Ognot vo `ivotot na doma}instvoto" vo ramkite na Muzej na grad Skopje.

Други необјавени текстови што се содржат во овој дел се: статија по повод издавањето на фотомонографијата „Скопје 1963“ и нејзините недостатоци и пропусти од 1964. Споменички обележја од 1964 г. Потоа има насловна страница и содржина од Зборникот I на Музеј на град Скопје, 1964 г. каде што има објавено текст на: „Валавиците и тресавицата на Маркова Река во пределот Каршијак околината на Скопје“, насловни страници од „Потсетник“ од револуционерното минато на железничарите на Југославија на српски и македонски јазик издадени во 1970 и во 1972 г., потоа „Прилог околу прашањето за етничките граници на Македонците и Македонија“ од 1975 г., писмо до Народното Собрание на Република Македонија, Извршниот Совет на Република Македонија и до ЦК на СКМ во Скоје со Предлог за подготвување и издавање на публикацијата „Македонија некогаш и денес“ од 1975 г., дискусија на Советувањето на тема: „МУЗЕЈИ И ДРУШТВО – СЛОБОДНА РАЗМЕНА РАДА“ на Златибор 8 и 9 јуни 1978 г., експертиза на фотодокументациониот материјал, Планетарен институт Париз од 1980 г., дискусија од симпозиум – Градски архив- Скопје; ИНИ; Сојуз на борци НОБ – Скопје; Градски и Републички одбор; печат; РТВ Скопје од 1987 г.

На крајот на овој дел да кажеме дека претставените текстови се земени од личниот архив на проф д-р Миодраг Хаџи Ристик и дека не се опфатени сите негови ракописи и текстови, туку тие за кои самиот професор и уредникот се одлучија. Останатите текстови можат да се најдат во оставнината која ќе се наоѓа во Државниот архив на Македонија, како и во Институтот за Фолклор “Марко Цепенков” во Скопје, Музеј на Град Скопје и Железничкиот музеј во Београд, Србија.